

УДК 65.018

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ УПРАВЛІННЯ АМОРТИЗАЦІЙНОЮ ПОЛІТИКОЮ ПІДПРИЄМСТВА

Войнаренко М.П., д.е.н., професор

Овод Л.В.

Хмельницький національний університет, Хмельницький, Україна

Войнаренко М.П., Овод Л.В. Інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування механізму управління амортизаційною політикою підприємства.

Стаття присвячена теоретичним засадам формування системи інформаційно-аналітичного забезпечення механізму управління амортизаційною політикою підприємств. Авторами розроблена концептуальна схема та складові системи, запропоновано організацію та послідовність моніторингу ефективності амортизаційної політики.

Ключові слова: амортизаційна політика, інформаційно-аналітичне забезпечення механізму управління, ефективність управління

Войнаренко М.П., Овод Л.В. Информационно-аналитическое обеспечение функционирования механизма управления амортизационной политикой предприятия.

Статья посвящена теоретическим основам формирования системы информационно-аналитического обеспечения механизма управления амортизационной политикой предприятий. Авторами разработана концептуальная схема и составляющие системы, предложена организация и последовательность Мониторинга эффективности амортизационной политики.

Ключевые слова: амортизационная политика, информационно-аналитическое обеспечение механизма управления, эффективность управления

Voynarenko N.P., Ovod L.V. Information and analytical support of the depreciation policy of the enterprise management.

This article is devoted to the theoretical foundations of the formation of information-analytical support mechanism for managing the amortization policy of the company. The conceptual scheme and components of information and analytical support is developed. The organization and sequence of monitoring the effectiveness of the depreciation policy is proposed.

Keywords: depreciation policy, information and analytical support of management mechanism, management efficiency

Управління будь-яким процесом на підприємстві обов'язково пов'язане з поняттям «ефективність», адже досягнення ефекту, зокрема від правильної амортизаційної політики, стає основним завданням управлінського персоналу, вирішення якого призведе до оновлення основних засобів, покращення фінансових результатів суб'єкту господарювання. Тому, для прийняття стратегічних управлінських рішень і практичної реалізації концепції організаційно-економічного механізму управління амортизаційною політикою необхідно поєднувати інформаційні можливості фінансового, податкового, управлінського, і стратегічного обліку амортизації основних засобів. Дієвість такого механізму можлива лише за умови достатності інформаційно-аналітичного забезпечення усіх видів обліку і пов'язана з потребою у додатковому масиві даних з метою вибору раціональної стратегії оновлення засобів праці, підвищення ефективності амортизаційної політики в межах багатокритеріальної системи її оцінювання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій

В наукових працях вітчизняних та закордонних вчених, зокрема Н.М. Барткової [1], Л.Є. Довгань [2], І.І. Каліни [3], А.А. Малицького [4], І.В. Нижник [5], С.С. Савіної [7], велика увага приділяється визначенню сутності організаційно-економічного механізму управління підприємством, порядку його формування, структуризації, інформаційному забезпеченню та ефективності функціонування. Проте, потребують подальшого дослідження питання удосконалення системи інформаційно-аналітичного забезпечення механізму управління амортизаційною політикою підприємств, питання її організації та послідовності моніторингу.

Мета дослідження полягає у розробці пропозицій щодо удосконалення структури, взаємозв'язків, моніторингу системи інформаційно-аналітичного забезпечення механізму управління амортизаційною політикою підприємств для підвищення ефективності його функціонування.

Виклад основного матеріалу

Ефективність кожної керуючої системи, зокрема механізму управління амортизаційною політикою значною мірою залежить від її інформаційного забезпечення. Отже, від якості використаної інформації, інформаційних взаємозв'язків залежить вибір та оптимальне поєднання її інструментів та аналіз ефективності. Тому, авторське бачення інформаційно-аналітичного забезпечення управління амортизаційною політикою – це система взаємодіючих і взаємопов'язаних видів обліку підприємства, що забезпечують процес безперервного, цілеспрямованого збирання, накопичення, обробки і аналізу інформації, яка необхідна для планування, обліку, контролю та аналізу динаміки формування і витрачання амортизаційного капіталу з метою досягнення певного рівня ефективності амортизаційної політики відповідно до поставленої стратегічної мети діяльності підприємства з урахуванням галузевої специфіки, показників поточного стану та потенціалу.

На рисунку 1 зображена схема, що ілюструє авторську концепцію системи інформаційно-аналітичного забезпечення механізму управління амортизаційною політикою підприємства, об'єктом якої виступає сама амортизаційна політика та оцінка її ефективності.

Інформаційно-аналітичне забезпечення процесів оцінки рівня ефективності амортизаційної політики з метою його підвищення включає внутрішні підсистеми: технічної та технологічної підготовки виробництва, планування, бухгалтерського обліку, аналізу та контролю, координації роботи підрозділів, інформаційну систему та інші внутрішні підсистеми для прийняття ефективних управлінських рішень.

Інформацією для управління процесами підвищення ефективності амортизаційної політики підприємства мають бути законодавча база регулювання амортизаційної політики в країні, дані аналізу вікової, видової та технологічної структури основних засобів, їх технічного стану, умов експлуатації, морального зносу, строків корисної експлуатації, методів амортизації, дані щодо обсягів та динаміки випуску і реалізації продукції, амортизаційних відрахувань, собівартості продукції, прибутковості підприємства, грошових потоків та їх структури, суми інвестицій в основний капітал за джерелами фінансування та інші.

Слід зазначити, що результативність такої системи забезпечується дотриманням традиційних принципів: економічна обґрунто-

ваність, системність, узгодженість і взаємозв'язок показників, багатоваріантність, врахування специфіки галузі та структури управління підприємства. Дана система виконує прогностичну, облікову, аналітичну, контрольну, координаційну функції, а головною умовою їх реалізації є деталізація інформації за групами, які представлені на рисунку 1.

Наслідком функціонування авторської моделі інформаційно-аналітичної системи забезпечення механізму управління амортизаційною політикою є досягнення стратегічного запланованого рівня її ефективності, оптимального стану амортизаційної системи та високого рівня прибутковості й конкурентоспроможності підприємства. Тому інформація для аналізу і оцінки рівня ефективності амортизаційної політики має включати як нормативні, так і фактичні дані про показники її оцінки в межах багатовимірної системи оцінювання. В результаті такого аналізу визначаються відхилення фактичних даних від нормативних характеристик для вдосконалення структури засобів праці, системи нарахування й використання амортизаційних відрахувань, коригування амортизаційної стратегії зі зміною стратегічних напрямків діяльності підприємства та розробки заходів щодо підвищення рівня ефективності амортизаційної політики підприємства. Основною умовою такого аналізу є забезпечення порівнюваності показників.

Доцільно зауважити, що визначена мета аналізу стану амортизаційної політики має співпадати з переліком індикаторів, показників та критеріїв оцінки, які підлягають вимірюванню. До таких належать індикатори, показники й критерії, що характеризують наявність, стан та рух основних засобів, ефективність їх використання, вплив амортизації на витрати, прибуток і грошові потоки, рівень відтворення засобів праці за рахунок капіталізації амортизаційних відрахувань, а також виробничу, інноваційну, маркетингову, товарну спроможність, конкурентоздатність та показники фінансової стійкості підприємств.

Поєднання видової та процедурної множин взаємозв'язку підсистем управління, система критеріїв та індикаторів виміру ефективності амортизаційної політики в рамках системного та функціонального підходів дозволив запропонувати модель структури системи інформаційно-аналітичного забезпечення амортизаційної політики підприємства (рис. 2). Зауважимо, що вихідною базою для управління усією системою амортизації підприємства є визначення поточного виробничого та фінансового його стану, загальної

стратегії довгострокового розвитку, як наслідок, мети амортизаційної політики, а вже потім складу основних засобів, схеми нарахування й використання амортизаційних відрахувань. Далі на основі масиву інформації прогнозна підсистема

здійснює планування суми амортизаційних відрахувань, як складової бюджетів відповідного рівня, оцінку напрямків їх капіталізації за амортизаційними групами і видами основних засобів з урахуванням податкового потенціалу.

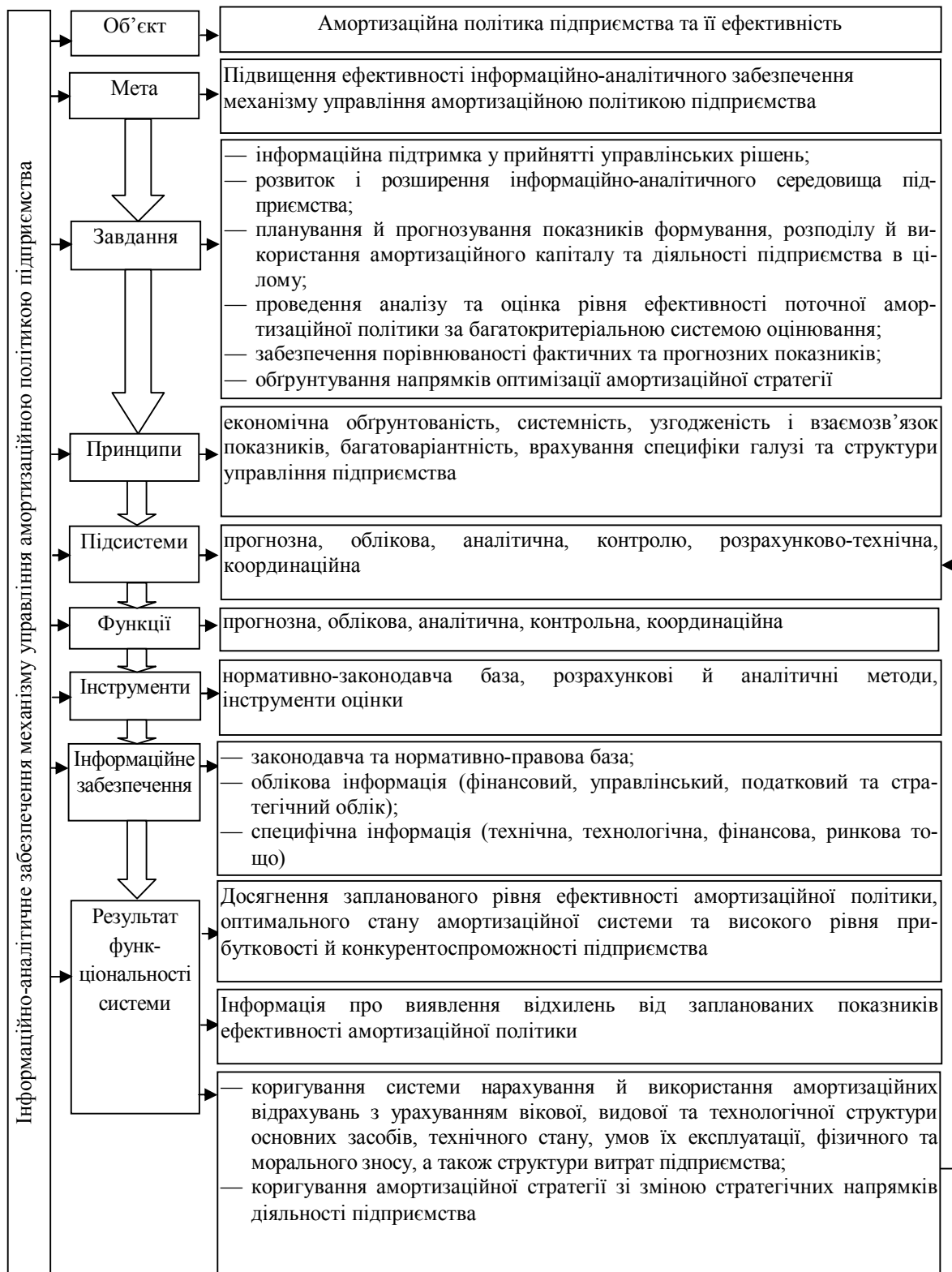

Рис. 1. Система інформаційно-аналітичного забезпечення механізму управління амортизаційною політикою машинобудівних підприємств

Амортизація, як облікова процедура забезпечує систематичний розрахунок амортизаційних відрахувань на основі передбачених строків корисної експлуатації та методів амортизації, їх включення у витрати та оптимізацію податкових платежів, відображаючи при цьому у звітності зниження вартості основних засобів, грошові потоки, податкові платежі та суму амортизаційних відрахувань, яка використана шляхом їх капіталізації.

В обліковій підсистемі на основі інформації інших видів обліку стратегічний облік формує власні інформаційні ресурси прогнозного характеру, використовуючи при цьому не тільки внутрішні інформаційні ресурси, а й зовнішні. Він орієнтований на прогнозні розрахунки, облік невизначеності і базується на загальній стратегії розвитку підприємства, в тому числі й амортизаційній [6].

Рис. 2. Модель структури системи інформаційно-аналітичного забезпечення механізму управління амортизаційною політикою підприємства

Аналітична підсистема використовує облікову інформацію різних видів, а її прогресивні інструменти дозволяють розширити операції оцінки та діагностики ефективності амортизаційної політики за багатокритеріальною системою оцінювання й запропонувати альтернативні варіанти досягнення його відповідного рівня.

В рамках підсистеми контролю центральне місце посідає інформація, що генерується в результаті реалізації функцій планування, обліку, аналізу, організування та мотивування, а інформація, отримана в результаті реалізації функції контролювання, є основою регулювання та подальшого прийняття управлінських рішень для підвищення рівня ефективності амортизаційної політики і діяльності підприємства в цілому. З багатьох причин в результаті реалізації амортизаційної політики можливі відхилення від запланованих показників, коли фактичний стан амортизаційної системи та амортизаційна політика може

не задовольняти прийнятну стратегію. Порушення у виробничій та фінансовій віддачі основних засобів викликає потребу у коригуванні схем нарахування та напрямків використання амортизаційного капіталу з урахуванням змін вікової, видової, технологічної структури об'єктів основних засобів, умов їх експлуатації, фізичного й морального зносу, порядку розподілу за групами для нарахування амортизації і включення у витрати. В такій ситуації підсистема контролю, використовуючи результати аналізу за допомогою комплексу нових показників оцінки ефективності амортизаційної політики в рамках багатокритеріальної системи оцінювання, дозволяє оперативно коригувати суму та динаміку амортизаційних відрахувань, грошових потоків підприємства.

Доцільно зауважити, що кожна з окреслених підсистем володіє певним обсягом інформації та набором відповідних показників кількісного, а також якісного характеру. Тому, актуальним є фу-

нкціонування сучасної інноваційної розрахунково-технічної підсистеми, як процесу засто-сування методів, прийомів, методик збирання, обробки, передавання, зберігання і використання різних видів інформації. Від ефективності діяльності вказаної підсистеми, технічних чи інших засобів, за допомогою яких функціонує підсистема, залежатиме якість та достовірність вихідної інформації для прийняття відповідних управлінських рішень.

Успішне вирішення питання про міжфункціональну і внутрішньофункціональну координацію для управління амортизаційною політикою багато в чому залежить від раціональної побудови організаційної структури підсистем. Водночас, вдосконалення планових і контрольних процедур в процесі управління системою амортизації на підприємстві, що відбувається на основі широкого використання ЕОМ, часто здійснюється одночасно з організаційною перебудовою служб, залучених в процес управління з метою консолідації управлінських зусиль на пошук найкращого вирішення проблем, що виникають в цій області. Це призводить до утворення нових організаційних механізмів координації і контролю або координаційної підсистеми, що інтегрує зусилля функціональних ланок (інших підсистем), які раніше виконували свої функції ізольовано один від одного. Тому на практиці слід використовувати різні методи координації за допомогою спеціально розроблених процедур і моделей, що регламентують дії менеджерів. Це посадові інструкції, загальні і спеціальні нормативні документи, що визначають завдання, повноваження і послідовність дій в рамках інших підсистем й підприємства в цілому.

Слід зазначити, що за допомогою розрахунково-технічної та координаційної підсистем відбувається поєднання інформації, показників та формування стратегічних зон, які визначають головне завдання й направленість амортизаційної політики: «зона планування та планових розрахунків», «зона управлінського, фінансового, податкового й стратегічного обліку», «зона оцінки за багатокритеріальною системою оцінювання», «зона контролю та моніторингу».

Таким чином, кожна підсистема генерує певним чином згруповану інформацію для вирішення завдань ефективного управління амортизаційною політикою підприємств, що в сукупності дозволяє визначити напрямок її коригування в залежності від зміни умов господарювання та стратегічної мети.

Подолання недоліків амортизаційної політики та підвищення її ефективності у сукупності функціонування згаданих підсистем можливе завдяки використанню певного інструментарію. Інструменти системи інформаційно-аналітичного забезпечення амортизаційної політики включають прийоми, способи, методи обліку, аналізу та контролю, що спрямовані на функціональну під-

тримку управління амортизаційною політикою і прийняття рішень та її інформаційного забезпечення. Таким чином, нами виділені наступні інструменти: нормативно-законодавча база, розрахункові та аналітичні методи, інструменти оцінки. Зазначений інструментарій дозволяє обґрунтувати інформаційні взаємозв'язки між сукупністю різних видів інформації, що пов'язані з нормативно-правовою регламентацією амортизаційної політики, умовами господарювання, експлуатацією об'єктів основних засобів та їх видами, порядком оподаткування та ціноутворення на підприємстві тощо. У цьому аспекті до основних вимог, які пред'являються при побудові інформаційно-аналітичної системи механізму управління амортизаційною політикою суб'єктів підприємництва, слід віднести: безперечне дотримання чинного законодавства; вертикальну і горизонтальну координацію управління процесами підвищення ефективності амортизаційної політики; забезпечення точності і передбачуваності показників та індикаторів у підвищенні ефективності амортизаційної політики і діяльності підприємства в цілому.

Враховуючи проведені викладки, слід визнати, що аналіз ефективності амортизаційної політики передбачає обов'язковий моніторинг результативності функціонування даної системи інформаційно-аналітичного забезпечення, адже моніторинг в сфері управління є одним із способів контролю за процесами господарювання з метою виявлення певних тенденцій у розвитку підприємства. Моніторинг вказаної системи є певним чином налагодженим процесом спостереження, збирання, оцінки, обліку та аналізу інформації про фактори впливу на стан основних засобів підприємства, тенденції їх відтворення, а також фінансовий стан суб'єктів господарювання в цілому. Отже, моніторинг системи інформаційно-аналітичного забезпечення амортизаційної політики має певну послідовність та вирішує завдання, які представлені на рисунку 3.

Виникнення потреби у даному моніторингу пов'язане із наступними положеннями: а) виникнення можливості отримання додаткової інформації для виявлення резервів щодо підвищення рівня ефективності амортизаційної політики; б) забезпечення врахування усієї групи факторів зовнішнього та внутрішнього впливу на діяльність підприємства та динаміку амортизаційної системи, що забезпечує появу нових показників для аналізу ефективності амортизаційної політики; в) потреба у застосуванні та розвитку сучасних методів обґрунтування управлінських рішень щодо амортизаційної політики підприємства та руху амортизаційної системи; г) виникнення можливості прогнозування не тільки ефективності амортизаційної політики, а й рівня прибутковості, фінансового стану та конкурентоспроможності підприємства в цілому.

Рис. 3. Організація та послідовність моніторингу системи інформаційно-аналітичного забезпечення амортизаційної політики

Висновки

Результати дослідження дали можливість визначити, що запропонована система інформаційно-аналітичного забезпечення амортизаційної політики є взаємозалежною та відповідним чином сформованою сукупністю організаційних, інформаційних, методичних, розрахунково-технічних компонентів, що забезпечує необхідну якість прийнятих управлінських рішень щодо оновлення основних засобів підприємства, підвищення при-

бутковості та конкурентоспроможності суб'єкту підприємництва з урахуванням галузевої специфіки та масштабів господарювання. Така система здатна здійснити інтеграцію інструментів прогнозування, обліку та аналізу можливих сценаріїв коригування амортизаційної політики, запропонувати конкретні методики її вибору, спрогнозувати стан амортизаційної системи та підприємства в цілому.

Список літератури:

1. Барткова Н.Н. Система информационно-аналитического обеспечения амортизационной политики в современных условиях [Текст] [Электронный ресурс] / Н.Н. Барткова, Н.Н. Крупина // Научный вестник Уральской академии государственной службы: политология, экономика, социология, право. – 2011. – № 14. – С. 81-87. – Режим доступа: <http://vestnik.uara.ru/ru-ru/issue/2011/01/11/>
2. Довгань Л.Є. Формування організаційно-економічного механізму ефективного управління підприємством [Текст] / Л.Є. Довгань, Г.О. Дудукало // Збірник наукових праць «Економічний вісник НТУУ «КПІ». – К.: НТУУ «КПІ», 2012. – С.48-56.
3. Каліна І.І. Організаційно-економічний механізм ефективного управління машинобудівними підприємствами [Текст] / І.І. Каліна // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 9 (123). – С. 130-134.
4. Малицький А.А. Структуризація організаційно-економічного механізму управління підприємством торгівлі в умовах ринку [Текст] / А.А. Малицький // Торговля і ринок України. – 2009. – № 27. – с. 198-205.

5. Нижник І.В. Механізм підвищення конкурентоспроможності машинобудівних підприємств [Текст]: дис. канд. екон. наук 08.00.04 / І.В. Нижник; Хмельниц. нац. ун-т. – Хмельницький, 2011. – 250 с. іл., табл. – Бібліогр.: С. 185-198.
6. Овод Л.В. Стратегічні управлінські рішення у формуванні амортизаційної політики підприємства [Текст] / Л.В. Овод // Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. – 2009. – Т.1, № 6. – С.100-113.
7. Савіна С.С. Організаційно-економічний механізм управління підприємством молочної промисловості [Текст] /С.С. Савіна // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія: Економічні науки – 2012. – Випуск №3(69) Том 2. – С. 178-183.

Надано до редакції 10.12.2013

Войнаренко Михайло Петрович / Voynarenko P. Mikhail
voynarenko@ukr.net

Овод Лариса Василівна / Ovod V. Larisa
lar.ovod@mail.ru

Посилання на статтю / Reference a Journal Article:

Інформаційно-аналітичне забезпечення функціонування механізму управління амортизаційною політикою підприємства [Електронний ресурс] / Войнаренко М.П., Овод Л.В // Економіка: реалії часу. Науковий журнал. – 2013. – № 5 (10). – С. 192-198. – Режим доступу до журн.: <http://economics.opu.ua/files/archive/2013/n5.html>